

מסורת, חדשנות ופרשנות

הרעיון המוסיקלי הבסיסי לסימפוניה מס' 2 היא שורת שנים עשר הצלילים. הטרנספוזיציות בו צורות המראה קובעות את רצף הצלילים וכן את ההרמוניה והמצלול הספציפי של היצירה - זהו התנאי המקדים ליצירה ותמציתה. שורת שנים עשר הצלילים מופיעה בצורה הבסיסית בתחילתה ובסופה של הסימפוניה. בתחילה היא מוצגת בהדרגה. הצלילים האינדיווידואלים נשזרים לתוך קבוצות ואקורדים החוזרים על עצמם מספר פעמים. לאחר מכן נפתח חלל של צלילים. אקורד בן שנים עשר צלילים מסכם תהליך זה, אותו ניתן להקביל לתצוגה של פרק בסימפוניה קלאסית. בסוף היצירה מנוגנת שורת שנים עשר הצלילים כמנגינה על ידי הכינור והוויברפון בזמן שהנבל, הצ'לסטרה והפסנתר משלבים את צליליהם בפיגורות מהירות ליצירות שדה צלילי סוער.

טל חיבר את הסימפוניה השנייה בשנת 1960. בימים אלו החשיבה הסריאלית שלטה במוסיקה החדשה, בעיקר באירופה. כל מרכיבי המוסיקה - רצפים של תווים, צלילים, מקצבים ועצמות השמע - כל אלו נשלטו על ידי העקרון היחיד של שורת שנים עשר הצלילים. טל התנגד לנטייה טוטאלית שכזו. לקצב, אותו ממד במוסיקה שכובש באופן ישיר את תחושת הזמן בהאזנה, תפקיד מרכזי בסימפוניה זו כמו באחרות.

יש לכך ביטוי בסולו הטימפני הגדול, שמתחיל את החלק החמישי של היצירה. אולם, המאזין שומע את מרכזיות הקצב כבר בתחילת היצירה. שוב ושוב המנגינות של חלק ה"פיתוח" בסימפוניה מובילים לקטעים הבנויים מצליל וקצב - בדיוק אותם רכיבי מוסיקה שהחשיבה הסריאלית לא עסקה בהם מעולם. תהליך זה ניכר בעיקר בשיא האחרון לפני האפילוג.

הסימפוניה השנייה של טל משקפת את ההיסטוריה של ז'אנר הסימפוניה והצורה שלה בצורה עמוקה יותר ממה שנראה בתחילה. כך, ניתן לזהות את התצוגה בתחילה, אחריה קטע הנדמה לפיתוח, מחזר לחלק הראשון, חלק המקביל לפרק איטי וסיום שניתן לתארו כסקרצו ופינלה. קטעים בהם מנגנים מספר מצומצם של כלים סולניים משלב את המימד הקונצ'רטני לתוך הסימפוניה. על אף שמבנה הסימפוניה המסורתית מתקיים ברקע של סימפוניה זו, אין כל תבנית ברורה של מבנה או של הדרך בה מאורגנת החשיבה המוסיקלית. אולם השתקפות ההיסטוריה של הז'אנר מתבטאת ברעיון הבסיסי שמאחורי הסימפוניה: לא רק בצורה המוסיקלית אלא גם בשימוש בטכניקה הסריאלית. טל משתמש בטרנספוזיציות ובהיפוכים בצורה חסכנית והאיפוק בו הוא נוהג חושף את גדולתה של היצירה.

חבקוק טראבר